

WorkCenter i Upplands Väsby

- en brukaruppföljning av ett samarbetsprojekt för unga arbetslösa

Jessica Petersson
Ann Palm

April 2007

Förord

I nästan alla kommuner i nordvästra Stockholmsregionen brottas man med att ungdomar inte får arbete. Särskilt i Upplands Väsby har arbetslöshetstalen för ungdomar varit höga, men inte bara där. För att skapa bättre förutsättningar på arbetsmarknaden för dessa unga skapades projektet WorkCenter med en särskild profil. Verksamheten ligger strategiskt i ett affärs- och industriområde, InfraCity/Bredden, för att skapa närhet till arbetsgivarna. Programmet som ungdomarna går igenom sätter varje enskild ung person i fokus, där var och ens egna kompetenser, resurser och möjligheter aktiveras.

Drygt hundra ungdomar har intervjuats i denna uppföljning av verksamhetens första tio månader under 2006. Ett intressant resultat är att ungdomarna själva rapporterar att de själva via egna kontakter ordnat arbete. Med en mindre reservation i fråga om metod kan detta resultat ses som ett utfall just i linje med vad WorkCenter har som målsättning och avser att ge. En utvärdering av det fortsatta arbetet kan visa både om detta resultat är bestående och om arbetsmodellen vid WorkCenter är en mer verksam modell än andra motsvarande program i andra kommuner.

Denna uppföljning har genomförts som en telefonintervjuundersökning med hälften av de ungdomar - 109 personer – som var inskrivna vid WorkCenter i Upplands Väsby under tio månader 2006. För datainsamling svarar fil mag/socionom Jessica Petersson, anställd vid Upplands Väsby kommun, som också bearbetat data under handledning av forskare vid FoU-Nordväst. För design och den slutliga sammanställningen svarar Ann Palm, FoU-Nordväst.

Sollentuna i april 2007

Ann Palm

WORKCENTER – en brukaruppföljning

Inledning - bakgrund

Arbetslösheten bland ungdomar i Stockholms nordvästra kommuner har under början av 2000-talet varit hög, även jämfört med landet i övrigt. Ungdomsarbetslöshet som fenomen har kommit alltmer i fokus, särskilt som demografiska förhållanden gör att gruppen är stor samtidigt som strukturell omvandling av arbetsmarknaden gör att det ställs allt större krav på de anställda i fråga om utbildning och kompetens – även social sådan.

Arbetslösheten bland unga vuxna var år 2005 högre i Upplands Väsby än i andra kommuner i regionen. I juli 2005 var 7 % av alla ungdomar i åldern 18-24 år arbetslösa, jämfört med 4 % i övriga länet. Kommunstyrelsen i Upplands Väsby gav därför i juni 2005 i uppdrag till Social- och äldreförvaltningen att utreda möjligheterna att minska arbetslösheten bland ungdomar. Detta skulle ske i samverkan med Centrum för vuxenstudier, Arbetsförmedlingen samt lokala näringslivet genom Upplands Väsby Promotion (UVP). Ett tvåårigt samarbetsprojekt startades, kallat *WorkCenter*, finansierat inom befintlig budget.

I ett tidigare projekt inom socialtjänstens enhet för ekonomiskt bistånd, kallat Unga Vuxna, erbjöds ungdomar 18 – 24 år särskilda insatser. Under fem månader år 2005 blev hälften (50%) av 74 ungdomar inskrivna i detta projekt självförsörjande. I skrivelse till kommunstyrelsen - *Aktionsplan mot ungdomsarbetslösheten* (Edwinsson m fl, 2005-05-27) - påpekas emellertid att socialtjänsten ensam inte kan lösa problemet. För det krävs samarbete med andra funktioner för att förhindra att dessa ungdomar permanent ställs utanför arbetsmarknaden. Detta blev också utgångspunkten när en ny verksamhet för denna grupp skulle utformas.

I *Tjänsteskrivelse till Kommunstyrelsens social- och omvårdnadsutskott 2006-09-06* lämnade förvaltningen ett förslag på ett projekt, som sedermera gavs namnet *WorkCenter*. Projektet startade den 1 januari 2006 och första gruppen togs emot den 7 februari.

Projekt WorkCenter i Upplands Väsby

WorkCenter är beläget i InfraCity i upplands Väsby. Placeringen är strategiskt vald – en strävan efter att projektet ska vara nära arbetsgivare och företag som kan erbjuda ungdomarna praktik och/eller arbete. *Huvudman* för projektet WorkCenter är Socialtjänstens social- och omvårdnadsförvaltning i Upplands Väsby, i nära samarbete med såväl lokala näringslivet som andra förvaltningar och organisationer.

I projektet är medel avsatta för fyra tjänster. En projektledare, tillika *arbetsmarknadscoach*,

har tillsatts tillsammans med ytterligare en coach. Två personer från projektet Unga Vuxna har flyttats till WorkCenter. Arbetsgruppens kompetens spänner över flera discipliner – beteendevetare, socionom och pedagog – och tillsammans representerar de många års erfarenhet av arbete med arbetssökande ungdomar.

Arbetsförmedlingen avsätter en ungdomshandläggare som introducerar ungdomarna till WorkCenter. Centrum för Vuxenstudier vägleder ungdomarna i frågor som rör utbildning. Även företrädare för lokala näringslivet ger ungdomarna sin syn utifrån ett arbetsgivarperspektiv och står till ungdomarnas förfogande. En styrgrupp är tillsatt med representanter för socialtjänstens Individ- och familjeomsorg samt samarbetsparter.

Målgrupp

Av tjänsteskrivelsen (se ovan) framgår att målgrupp för WorkCenter är alla arbetsföra ungdomar i åldern 18 till och med 29 år som söker ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd vid socialtjänstens försörjningsstödsenhet. Även personer 30 år eller äldre ingår i målgruppen, men den yngre gruppen prioriteras.

Som projektet senare utvecklades blev målgruppen för WorkCenter under 2006 ungdomar 18 till och med 29 år, dels de som söker ekonomiskt bistånd vid social- och äldreförvaltningen, dels de som är inskrivna på Arbetsförmedlingen (Af). Den senare målgruppen har som regel remitterats till WorkCenter efter att ha varit inskrivna vid Af 100 dagar .

Gemensamt för de ungdomar som kom till WorkCenter under 2006 är att de är arbetssökande och ”*job ready*” - de ska kunna gå ut i arbetslivet direkt. Däremot behöver de inte nödvändigtvis uppfylla kriteriet ”matchningsbar”, det vill säga att de har sina meriter nedskrivna till exempel i en Curriculum Vitae (CV), har aktuella ansökningshandlingar, vet hur och var man söker arbete samt förstår vilka arbeten de kan söka utifrån tidigare arbetslivserfarenhet och utbildningsnivå – men som trots detta inte har kunnat ”matchas” till rätt arbete. Allt ska emellertid vara ordnat så att de aktivt kan delta i WorkCenters program, till exempel ska småbarnsföräldrar ha ordnad barnomsorg.

Målsättning med WorkCenter

Övergripande målsättning för projektet är att minska det ekonomiska biståndet generellt i kommunen och utanförskap hos ungdomar (Tjänsteskrivelse 2006-09-06). I tjänsteutlåtandet identifieras ett antal effektmål:

- Andelen öppet arbetslösa ungdomar skall minska med 1,5 %-enheter jämfört med 12 månader tidigare.
- Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd ska minska med 50 per månad jämfört med tidigare år.
- Att medvetandegöra för deltagarna i projektet vikten av utbildning och rätt kompetens för att vara attraktiv på arbetsmarknaden.
- Att ett långsiktigt och hållbart samarbete utvecklas med samarbetsparterna i projektet.

Arbets sättet på WorkCenter

För de som arbetar på WorkCenter finns ytterligare målsättningar utöver de som uppdraget anger. Ambitionen är att när den unge genomgått ett grundprogram, ska hon/han veta hur man tar sig fram på arbetsmarknaden. Individerna ska få en insikt om sitt förhållningssätt, sin egen styrka och sina förmågor.

Ungdomar som kom till WorkCenter under 2006 aktualiserades således dels av social- och äldreförvaltningen, dels anvisades de från arbetsförmedlingen. Vid WorkCenter deltar ungdomarna i ett treveckors grundprogram, fem dagar i veckan. Under denna period arbetar man med tre grundläggande uppgifter:

1. att identifiera vad den enskilde kan, vad som ger honom/henne motivation i olika sammanhang och vad som eventuellt kan hindra den unge från att uppnå sina mål.
2. att identifiera vilka yrken var och en kan passa för samt var på arbetsmarknaden dessa finns
3. att undersöka hur man tar kontakt med företag/arbetsgivare och presenterar sig samt vilka krav som arbetsgivaren kan ställa.

Grundprogrammet utgör en kombination av gruppgenomgångar i hur man sammanställer sin CV, ansökningsbrev, intervju träning, förståelse för hur en arbetsgivare tänker samt individuella, så kallat 'coachande samtal'.

Coachande samtal skiljer sig enligt personalen på WorkCenter från rådgivande samtal. I första hand handlar det inte om att ge individen råd, stöd eller vägledning. Ett 'coachande samtal' syftar snarare till att stärka individen i att själv ändra sin situation utifrån de egna förutsättningarna. Strävan är att göra individen medveten om sitt eget förhållningssätt och eventuella hinder när hon/han står inför att söka sig ut på arbetsmarknaden.

Utfallet efter genomgången program kan vara att den unge skaffar sig anställning på den öppna arbetsmarknaden, hittar en arbetsgivare som erbjuder tre månaders praktik, lärlingsplats eller studier. En del ungdomar återremitteras till socialtjänsten med motiveringen att han/hon inte står till arbetsmarknadens förfogande. Problemen för dessa personer kan vara att de behövt behandling, till exempel på grund av psykiskt ohälsa och/eller missbruk. De bedöms därmed inte stå till arbetsmarknadens förfogande på ett sådant sätt som begreppet ”job ready” anger. Utfallet för dessa ungdomar är således att de erbjuds andra åtgärder inom socialtjänsten.

Syfte, metod och genomförande - uppföljningsstudien

Projekttiden för WorkCenter är två år. Mot slutet av denna period planeras en större utvärdering. Under hela projekttiden görs kontinuerliga uppföljningar av verksamheten. Den här aktuella uppföljningen syftar till att studera följande:

- ungdomarnas bakgrund och utbildning
- utfall: vad ungdomarna rapporterar att de gör efter avslutat program vid WorkCenter
- undersöka om det finns mönster som anger att olika utfall kan bero på olika bakgrundsfaktorer.
- vilka erfarenheter ungdomarna som genomgått program vid WorkCenter rapporterar att de har gjort

Den centrala frågan är om de som genomgått WorkCenters program har blivit självförsörjande. En annan fråga är hur deltagarna beskriver sin delaktighet i projektet, om det inneburit något specifikt för dem, till exempel att de fått redskap som de tycker sig kunna använda även efter det att de avslutat programmet.

Uppföljning har kvantitativ ansats. Ett frågeformulär med huvudsakligen slutna svarsalternativ utformades (se bilaga 1). Intervjuerna genomfördes per telefon under slutet av december 2006 och början av januari 2007. Urvalet av intervjupersoner gjordes på följande sätt. Hela populationen, 215 ungdomar inskrivna under tiden februari till och med oktober 2006 delades upp efter kön på två listor. Sedan listades varannan person från vardera listan. Totalt kontaktades 122 ungdomar.

Tre personer ville inte delta utan meddelade att de inte hade något att säga. Tio personer gick inte att nå på det telefonnummer som registrerats på listorna och/eller det saknades hänvisning till nytt nummer. Totalt utgör bortfallet tretton personer. För att ersätta var och en av dessa tretton, ringdes nästa person på listan upp. 109 ungdomar har intervjuats, 60 män och 49 kvinnor.

Intervjuerna varade cirka femton minuter och genomfördes alla tider på dygnet (ej nätter) alla veckodagar. De ifyllda formulären har kodats och bearbetats med hjälp av Statistical Package

för Social Science (SPSS). Öppna svarsalternativen har listats, kategoriserats och kvantifierats för bearbetning.

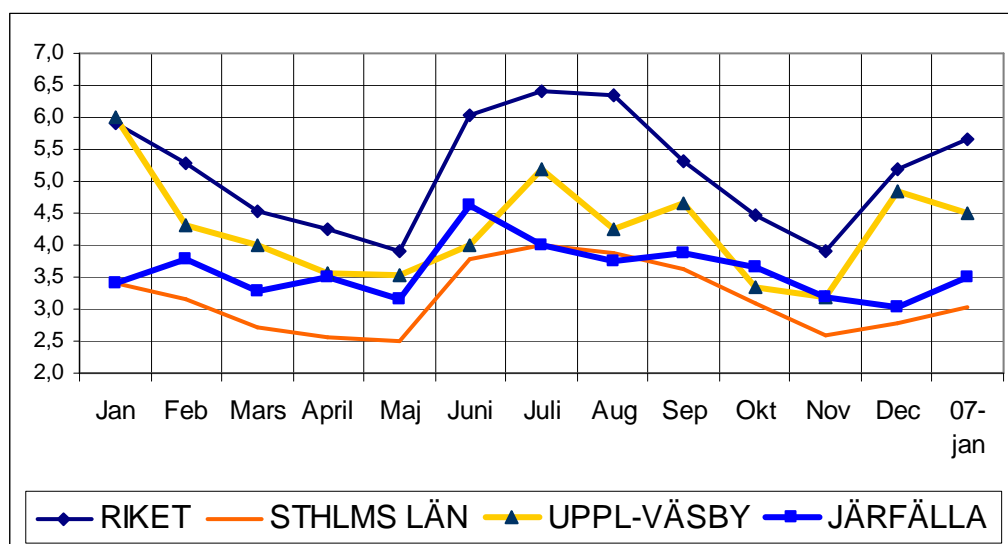
Att intervjuerna gjordes via telefon innebär vissa metodproblem. Frågor kan missuppfattas av respondenten utan att intervjuaren lägger märke till det. Vid personliga intervjuer kan det vara lättare att utveckla en fråga om intervjuaren inser att respondenten inte riktigt förstått frågan. Detta innebär viss risk för validitetsproblem (Halvorsen, 1992; Esaiasson et al, 2003). Frågorna har utarbetats så att missförstånd skulle begränsas i görligaste mån, men problem kan inte uteslutas. Ett exempel är frågan ”*Hur fick Du ditt nuvarande arbete?*”, där många svarade ’via egna kontakter’. Detta svar kan innebära dels att de intervjuade har fått arbete via det egna privata nätverket - släktingar, grannar, bekanta eller andra – men det kan också vara så att de intervjuade själva tagit kontakt med arbetsgivare och fått arbetet via sina kontakter med dem. Hade personliga intervjuer gjorts kan svaren ha sett annorlunda ut, frågorna fördjupats och därmed blivit mer klargörande.

Vidare är frågan om bortfallet och det fortsatta urvalet påverkar generaliserbarhet till hela populationen (Esaiasson et al, a.a.). Till exempel kan de tre ungdomar, som inte ville svara på frågorna, ha negativa erfarenheter av programmet. Ett annat exempel är de tio, som inte gick att nå via telefonnumren på listorna, antingen ha uppgivit ”fel” nummer, bytt telefonnummer utan att ordna med hänvisning eller hade abonnemanget helt enkelt upphört. Det är möjligt – men detta vet vi inget om – att dessa ungdomar har ett sämre utfall och/eller mer personliga problem än andra som deltagit i WorkCenters program. Utgångspunkten för ett sådant resonemang är att ungdomar som inte har ordnat med sin telefon är de som också har sämst förutsättningar att lyckas i ett program som WorkCenters. Analys av om ungdomarna i bortfallsgruppen återremitterats alternativt återkommit till socialtjänsten skulle kunna ge indikationer på om så är fallet, men har inte gjorts i denna delstudie. Emellertid - ett bortfall om 11 % får ändå betraktas som förhållandevis marginellt, vilket inte kan sägas påverka möjligheten att dra rimliga slutsatser av materialet.

Ungdomsgruppen: sammansättning och bakgrund

Arbetslöshet bland ungdomar i Sverige har under de sista 25 åren varit högre än bland äldre. De höga arbetslöshetssiffrorna för unga människor återspeglar i första hand ett stort inflöde till arbetslöshet men är å andra sidan kortvarigare än de äldres. En jämförelse av utvecklingen under 2006 i Upplands Väsby, jämfört med Järfälla kommun, Stockholmsregionen och hela riket visar följande.

Diagram 1. Andelen öppet arbetslösa ungdomar av alla ungdomar i åldersgruppen 18-24 år efter tid, i riket, Stockholms län samt i Upplands Väsby och Järfälla kommun. (Källa: AMS)

Källa: AMS

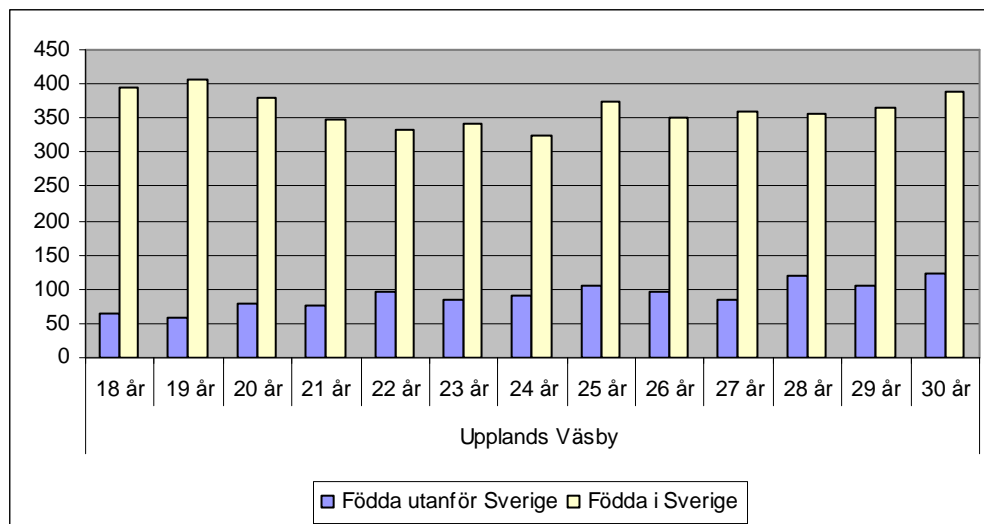
Från att i början av år 2006 ha legat på samma nivå som riket i övrigt sjönk arbetslöshetstalen för ungdomar i Upplands Väsby under våren, för att sedan stiga igen – ett fenomen som är förknippat med terminsavslutningar och viss sökarbetslöshet bland annat inför så kallade sommarjobb. Den konjunkturuppgång som präglade arbetsmarknaden under 2006 har generellt sett inte givit samma utslag för ungdomar som för äldre åldersgrupper. Det framgår tydligt av uppgången av antalet arbetslösa unga november och december månad 2006, både i Upplands Väsby och i riket som helhet.

Populationen i Upplands Väsby och WorkCenter

År 2006 bodde 5 911 personer i åldern 18 till och med 30 år i Upplands Väsby, 15% av hela befolkningen (SCB, 2007). Av dessa var 218 (4 %) inskrivna på WorkCenter under uppföljningsperioden, februari till och med oktober 2006. Ålder, etnicitet och

utbildningsbakgrund är viktiga faktorer för ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Studerar vi dessa faktorer för den här studerade gruppen framgår följande.

Diagram 2. Fördelning efter födda i Sverige eller annat land i åldersgrupperna 18 till och med 30 år i Upplands Väsby kommun

Källa: SCB 2007

I Upplands Väsby är fyra av fem (80 %) ungdomar födda i Sverige, en av fem födda i ett annat land. I gruppen som följts upp vid WorkCenter är två av tre (68 %) födda i Sverige och en av tre (32 %) födda i annat land. Det innebär att ungdomar födda i annat land än Sverige är överrepresenterade vid WorkCenter. I fråga om utbildningsbakgrund framgår följande

Tabell 1: Utbildning i tre huvudkategorier i åldersgruppen 18 – 29 år i Upplands Väsby enligt SCB samt vad intervjuade ungdomar som deltagit i program vid WorkCenter angivit, i %

Utbildningsnivå	Upplands Väsby n= 5 911	WorkCenter n= 109
Grundskola	20	21
Gymnasieskola	47	63
Eftergymnasial utbildn	21	13
Inget/annat/sakn uppg	12	3
Total	100	100

Källa: SCB 2007 & egna bearbetningar

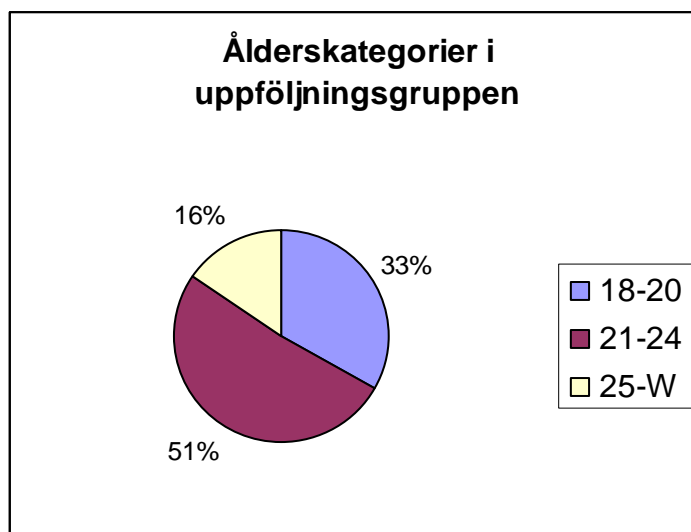
Nästan hälften av alla ungdomar, 47 %, i Upplands Väsby kommun har gymnasiekompetens, var femte eftergymnasialutbildning. Ungdomar som deltagit i WorkCenters program och som intervjuats, har enligt egen rapportering gymnasieutbildning till högre andel men en lägre andel eftergymnasial utbildning, jämfört med alla ungdomar i kommunen .

Ungdomar som deltagit i WorkCenters program

Under nio månader, februari till och med oktober 2006, har således totalt 218 ungdomar genomgått grundprogrammet vid WorkCenter. Drygt hälften (55%) var män, inte fullt hälften (45%) kvinnor. Hälften, 109 personer, har intervjuats. Utbildningsbakgrund för denna grupp jämfört med alla ungdomar i Upplands Väsby framgår av tabell 1 ovan. Sammanfattningsvis kan sägas att deltagarna vid WorkCenter är sämre rustade än den övriga befolkningen genom att färre har eftergymnasial utbildning.

Drygt två av tre (68%) uppger att svenska är deras första språk, en av tre (32%) uppger ett annat språk än svenska. Fördelningen av födda i Sverige eller i annat land är i stort sett den samma. Drygt hälften (56%) har uppburit ekonomiskt bistånd från socialtjänsten och kom till WorkCenter via anvisning därifrån. Något fler än två av fem (44 %) kom via anvisning direkt från Af. Åldersfördelningen framgår av följande diagram.

Diagram 3: Uppföljningspopulationens åldersfördelning i tre kategorier, i % (n=109)

Den största gruppen deltagare i uppföljningen är 21-24 år (64 %). De flesta var 20 år när de deltog i WorkCenters program.

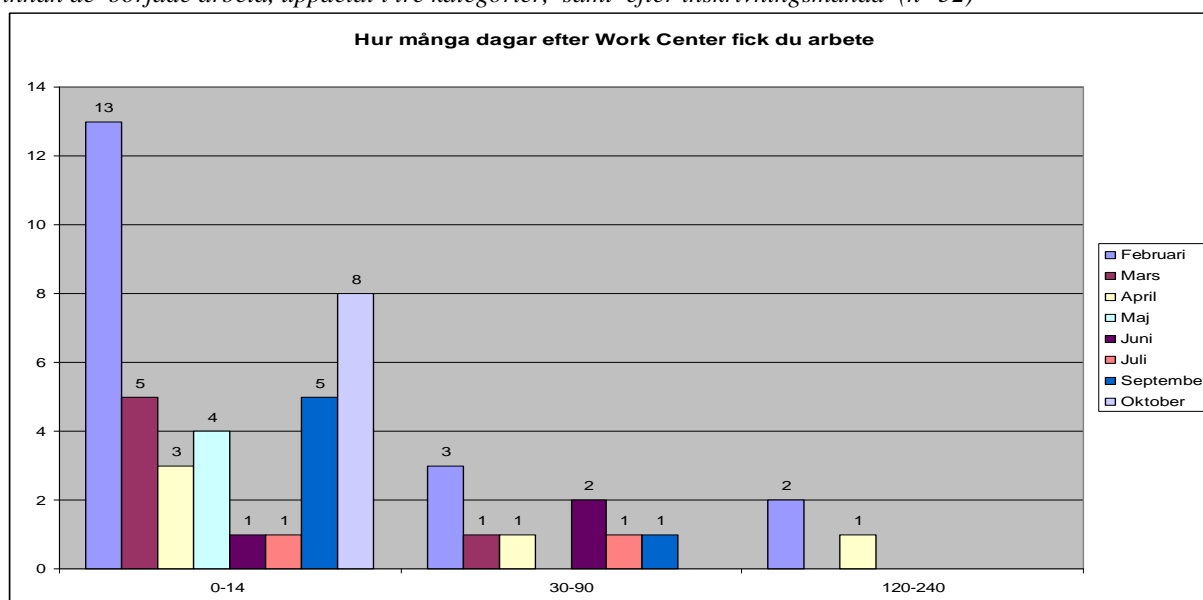
Hur går det för ungdomarna som lämnar WorkCenter?

De intervjuade tillfrågades vad som var deras huvudsakliga sysselsättning vid intervjutillfället.

Tabell 2. Huvudsaklig sysselsättning uppdelat på arbete, studier, arbetslöshet och annat efter kön, i % (n=109)

	Man (n=60)	Kvinna (n=49)	Alla
Arbete	58 %	37 %	49 %
Studerar	8 %	16 %	12 %
Arbetslös/arbmarkn.åtg	32 %	37 %	34 %
Annat	2 %	10 %	5 %
Total	55 %	45 %	100 %

Vid intervjutillfället arbetade hälften (53 personer, 49 %) av dem som deltagit i program vid WorkCenter, var tionde (12 %) studerade. Var tredje (34 %) var fortfarande arbetslös, sökte arbete och/eller deltog i arbetsmarknadsåtgärder. Studerar vi utfallet efter kön framgår att det finns vissa skillnader. De unga männen arbetar i högra utsträckning än de unga kvinnorna, som i stället studerar oftare. Framförallt gäller det de unga män som rapporterar att de är födda i annat land än Sverige. Det finns en noterbar skillnad ifråga om det som angivits som ”annat” – kvinnorna är överrepresenterade i denna grupp även om den är liten. Frågan är vad detta representerar. Men först studeras efter hur lång tid efter avslutat program vid WorkCenter deltagarna rapporterar att de skaffade sig arbete.

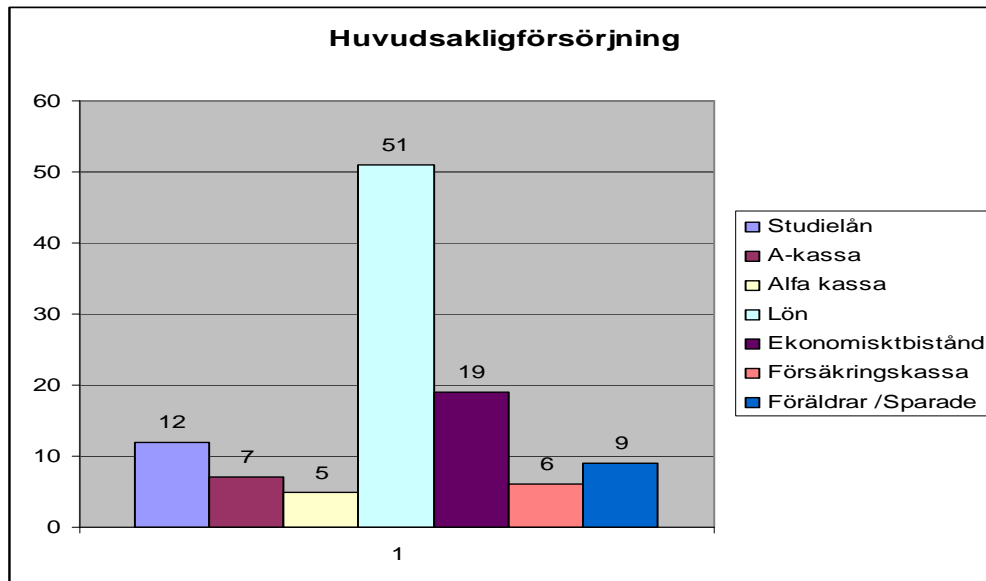
Diagram 5: Ungdomar på WorkCenter - hur många dagar efter de avslutat program på WorkCenter de dröjt innan de började arbeta, uppdelat i tre kategorier, samt efter inskrivningsmånad (n=52)¹

Av de som rapporterar att de arbetar, började drygt tre av fyra (77 %) arbeta inom fjorton

¹ Bortfall = 1 person

dagar efter avslutat program. Hälften lämnade WorkCenter för just det arbete de hade vid intervjutillfället, resten har skaffat arbete senare eller har bytt arbete under tiden. Tre personer som skrevs in under första kvartalet 2006 började arbeta fyra månader efter det att de avslutat programmet. Fördelningen av hur ungdomarna försörjde sig vid uppföljningstillfället framgår nedan

Diagram 6: Ungdomar vid WorkCenter, fördelning efter huvudsaklig försörjningen efter att avslutat program, antal (n= 109)

Inte fullt hälften (47 %) uppger att de huvudsakligen försörjer sig via lönearbete. Två personer, en man och en kvinna, som uppger de arbetar anger inte 'lön' som huvudsaklig försörjning. Det kan bero att de missförstått frågan. Ett annat möjligt alternativ är de också uppbär annan ersättning, till exempel a-kassa om det handlar om ett deltidsarbete, arbete vissa timmar eller tillfällig anställning. Studerar vi fördelningen efter kön framkommer följande.

Tabell 3. Huvudsaklig inkomst efter kön, i % (n=109)

	Man (n=60)	Kvinna (n=49)	Alla
Lön	57 %	35 %	47 %
Studielån	7 %	16 %	11 %
Arbetslöshetsersättning	8 %	14 %	11 %
Socialförsäkringsersättning	0 %	12 %	6 %
Socialbidrag/försörjningsstöd	18 %	16 %	17 %
Annat	10 %	6 %	8 %
Total	55 %	45 %	100 %

De unga kvinnorna är de som uppbär ersättning från socialförsäkringen (sjukersättning eller föräldrapenning). De uppbär lön av arbete i lägre utsträckning samtidigt som en högre andel uppbär både studielån och arbetslöshetsersättning än männen. Detta mönster är intressant eftersom det i andra studier visats att unga kvinnor med socialbidrag oftare uppges lida av psykisk ohälsa än de unga männen – ett mönster som anger ett genusåtskiljande perspektiv och handlande inom de offentliga bidragssystemen. Studerar vi kvinnor och män var för sig efter om de ansökt om socialbidrag och om de studerar/arbetar eller ej framkommer följande.

Tabell 4. Män inskrivna vid WorkCenter, efter sysselsättning i två kategorier och om de ansökt om ekonomiskt bistånd, i % (n=60)

Sysselsättning, män	Ansökt socialbidrag Ja (n= 32)	Nej (n=28)	Alla
Arbetar/studerar	56	79	67
Annat	44	21	33
Total	53	47	100

Tabell 5. Kvinnor inskrivna vid WorkCenter, efter sysselsättning i två kategorier och om de ansökt om ekonomiskt bistånd, i % (n=49)

Sysselsättning, kvinnor	Ansökt socialbidrag Ja (n=29)	Nej (n=20)	Alla
Arbetar/studerar	62	40	53
Annat	37	60	47
Total	59	41	100

Av sammanställningen ovan framgår att en högre andel män, som tidigare inte sökt ekonomiskt bistånd, arbetar alternativt studerar - ett förväntat resultat. Det som däremot kan ses som något överraskande är att för kvinnorna gäller det motsatta - en högre andel unga kvinnor som sökt bistånd arbetar, samtidigt som en hög andel vare sig ansökt om ekonomiskt bistånd eller är i arbete eller studerar.

Hur har de som arbetar och har lön fått arbete? Frågan som ställdes var ”Hur fick Du ditt nuvarande arbete?”

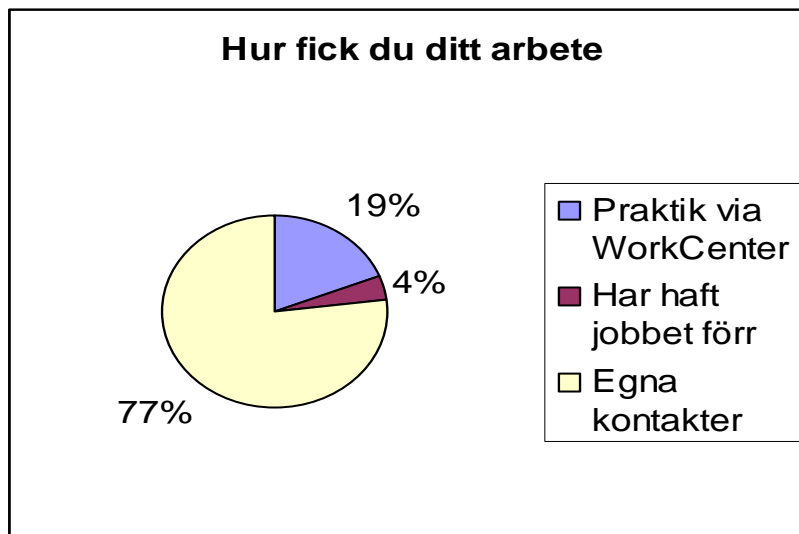
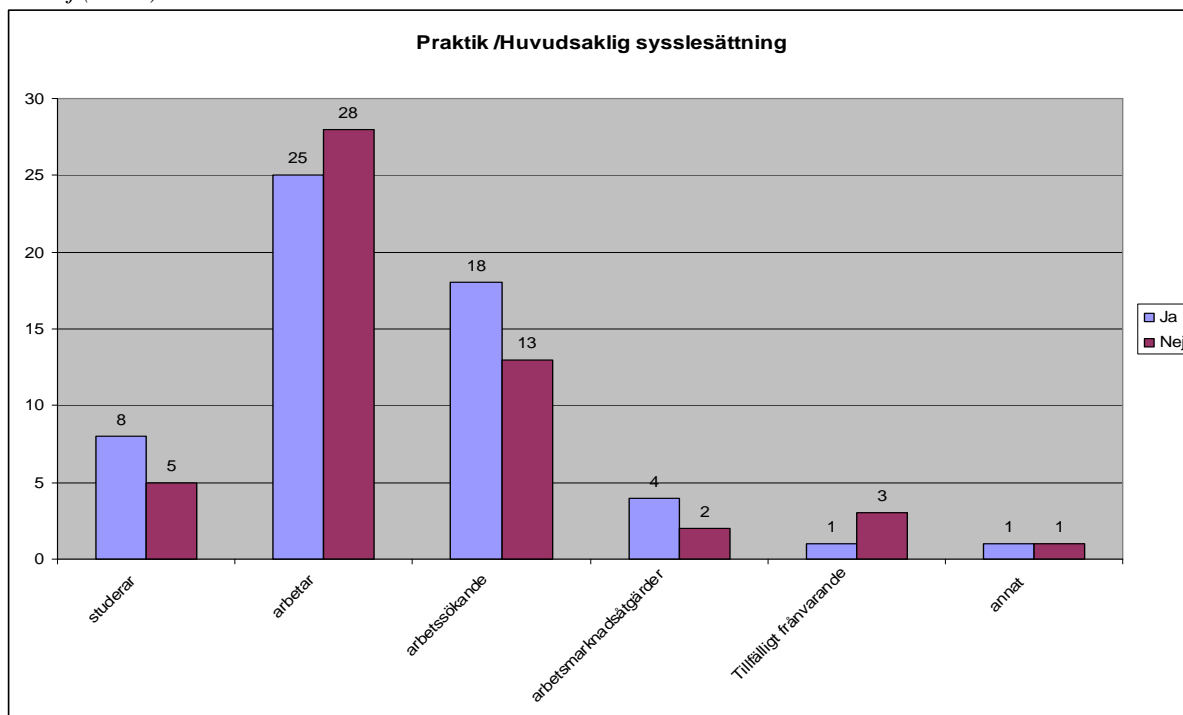
Diagram 7: Ungdomar på WorkCenter efter hur de fick arbete, uppdelat på tre huvudkategorier (n=52)

Diagram 7 visar att tre av fyra (77 %) rapporterar att de fått arbete via egna kontakter. Här finns emellertid ett tolkningsproblem – vad har de egentligen svarat på? Vad betyder 'egna kontakter'? De intervjuade kan ha förstått frågan så, att om de själva sökt arbete, till exempel genom annons på arbetsförmedlingens platsbank, uppfattar de att de fick arbetet via "egna kontakter". Vidare kan det mycket väl vara så att de faktiskt haft egna kontakter – anhöriga, grannar eller andra personer i det egna nätverket – som tipsat dem om eller rekommenderat dem att söka ett visst arbete. Detta är också det mest framgångsrika sättet att få arbete, särskilt för människor födda utanför Sverige (Salonen, 2003).

En annan förklaring är att WorkCenters program just syftar till att inspirera och ge ungdomarna tillräckligt mycket självförtroende för att på egen hand göra sig gällande på arbetsmarknaden. Att så många som tre av fyra ungdomarna själva rapporterar att de fått arbete via egna kontakter, får då anses vara ett mycket bra resultat. Programmet de genomgått vid WorkCenter har troligen en viss del i detta utfall, eftersom ungdomarna erbjuds redskap, får lära sig hur och var man söker arbete samt får hjälp att formulera bra ansökningshandlingar. Tillsammans med en annan viktig del av WorkCenters arbete, att "coacha" ungdomarna att ta egna kontakter, är detta sannolikt verksamma faktorer som gör att tre av fyra kan rapportera att de skaffat sig arbete på egen hand, via egna kontakter

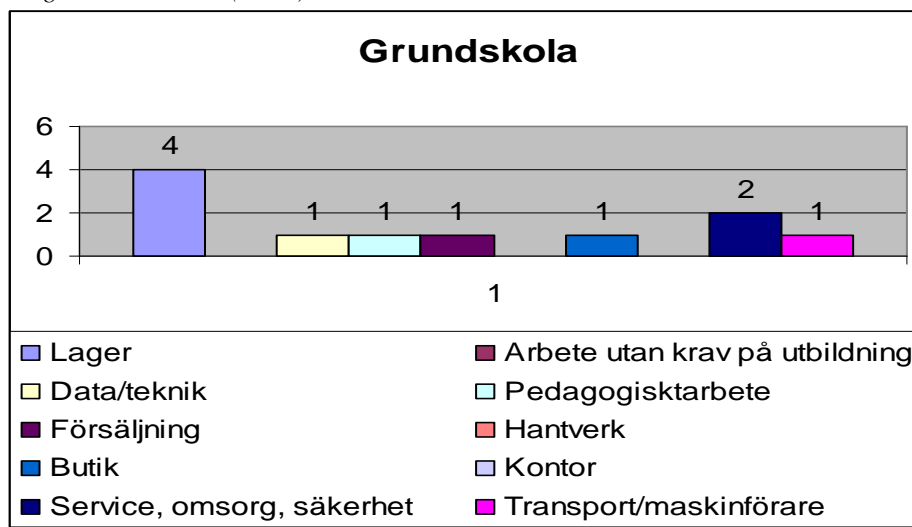
En annan aspekt är om praktik leder till anställning. På frågan om hur de intervjuade fått arbete fanns alternativet 'via praktikplacering på arbetsplatsen'. Nio personer av tio som gjort praktik rapporterar att de fått arbete denna väg. Har då de som haft praktikplats i högre utsträckning arbete vid intervjutillfället, jämfört med de som inte haft praktikplats?

Diagram 8: Ungdomar på WorkCenter efter huvudsakliga sysselsättning uppdelat på om de deltagit i praktik eller ej (n=52)

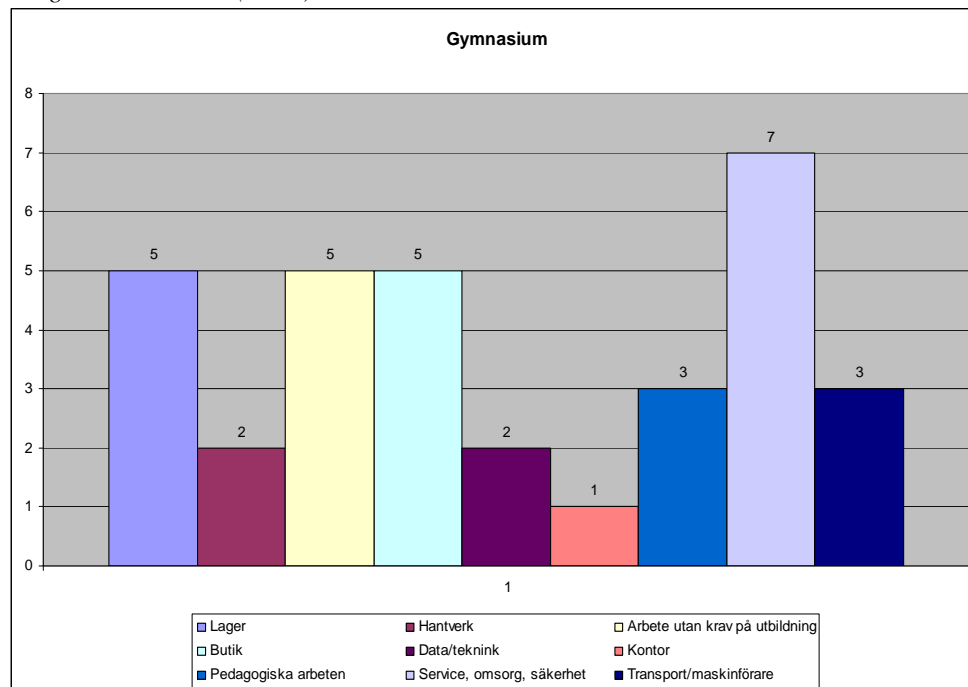
Drygt hälften (52 %) av de intervjuade rapporterar att de har gjort praktik, av dessa arbetar cirka hälften. Men samtidigt framkommer inte några stora skillnader mellan de som deltagit respektive inte deltagit i praktik när det gäller sysselsättning vid intervjutillfället. Frågan är vidare inom vilka arbeten, vilka yrkesområden, deltagarna vid WorkCenter återfinns. I det följande redovisas inom vilka arbetsmarknadssektorer – sorterade efter SCB:s kategorisering av yrkesssektorer - de intervjuade rapporterar att de arbetar, redovisat per högsta utbildningen.

Diagram 9: Ungdomar på WorkCenter efter grundskola som högsta utbildning och arbete uppdelat på olika kategorier av arbete. (n=11)

Elva personer, inte full hälften (48 %), av de 23 som har grundskola som högsta utbildning arbetar, flest inom lager men några även inom andra fält.

Diagram 10: Ungdomar på WorkCenter efter gymnasium som högsta utbildning och arbete uppdelat på olika kategorier av arbete. (n=33)

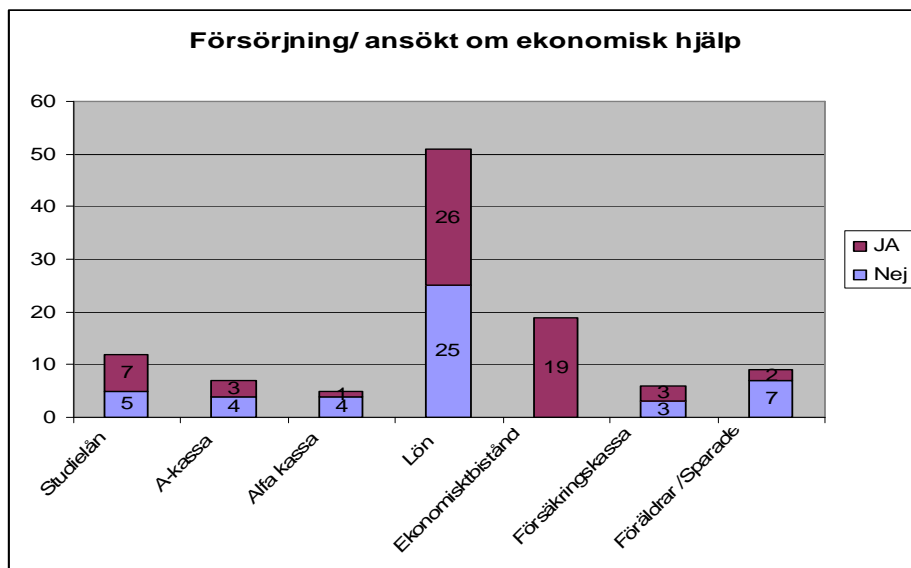
Lika hög andel (48%) - 33 av de totalt 69 personer som har gymnasium som högsta utbildning - arbetar som de som har grundskola. Även här är det utspritt över flera sektorer, men flest återfinns inom service, omsorg och säkerhet. Det är att notera att fem personer återfinns inom arbete som inte ställer krav på utbildning, medan ingen av dem som enbart har grundskoleutbildning rapporterar att de har sådant arbete.

Tio ungdomar angav att de gått högskola/universitet mindre än tre år. Av dessa rapporterar fem personer att de arbetar - inom servicesektorn, i butik respektive inom hantverkssektorn. Av de med mer än tre års högskole-/universitetsutbildning arbetar en inom service, omsorg och säkerhet, en inom data/teknik. En person inom denna grupp arbetar på ett lager. Denna person har inte svenska som första språk eller svensk högskoleutbildning.

Nitton personer (17 %) fick vid intervjutillfället sin huvudsakliga försörjning via socialbidrag/ekonomiskt bistånd från Social- och äldreförvaltningen. Från början hade drygt hälften (56 %) kontakt med socialtjänsten i Upplands Väsby. Av dessa försörjde sig de flesta, sju av tio, på annat sätt än via ekonomiskt bistånd vid uppföljningstillfället. Fördelningen av hur ungdomarna kommit i kontakt med WorkCenter - om de kommit via Af eller

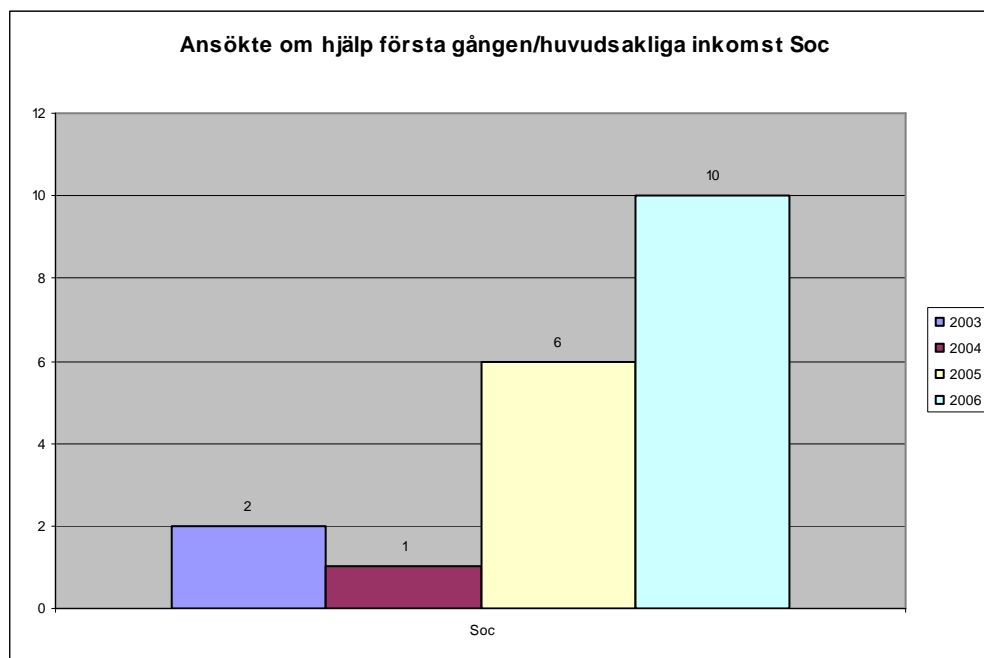
socialtjänsten - och hur de försörjde sig vid uppföljningstillfället framgår nedan.

Diagram 11. Ungdomar på WorkCenter efter försörjning och om de sökt ekonomiskt bistånd (n=109))

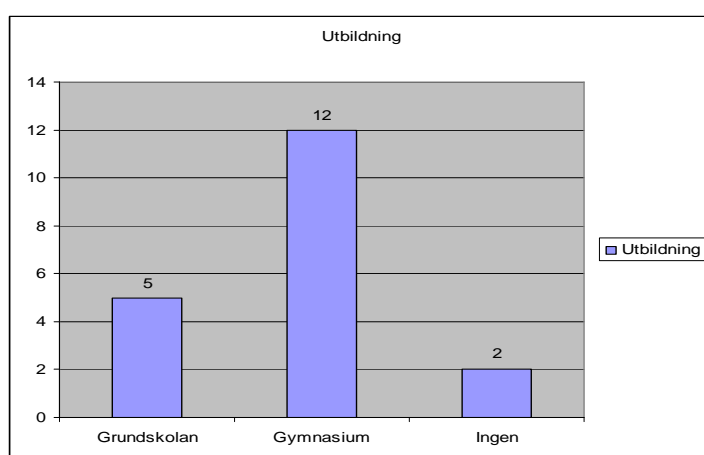
Av 51 personer som vid intervjutillfället uppgav att de uppbar lön, hade hälften tidigare uppburit ekonomiskt bistånd. 26 av dem (43 %) rapporterar att de fortfarande gör det eller har annan typ av ersättning - A-kassa, Alfa-kassa eller ersättning från socialförsäkringen. Var tredje som från början hade ekonomiskt bistånd, uppbar således fortfarande det vid uppföljningstillfället. Det mest anslående resultatet är ändå att av 61 intervjuade ungdomar, som tidigare uppburit ekonomiskt bistånd, hade nästan fyra av fem (77 %) annan försörjning vid intervjutillfället. För att få en bild över de nitton ungdomar som fortfarande får ekonomiskt bistånd från socialtjänsten gjordes en specialbearbetning

Diagram 12: Ungdomar på WorkCenter som uppbar ekonomiskt bistånd uppdelat på vilket år de ansökte om ekonomiskt bistånd första gången. (n=19)

Hälften, tio av nitton personer, av dem som fortfarande uppbar ekonomiskt bistånd från socialtjänsten vid intervju tillfället, hade sina första kontakter med förvaltningen under 2006, sex personer under året dessförinnan. Det handlar således om ganska ”nya” ärenden, det vill säga att ungdomarna rätt omgående hänvisats till WorkCenter. Fördelning mellan män och kvinnor respektive ålder är i stort sett densamma som i hela WorkCenter-populationen. De flesta återfinns i gruppen 21 – 24 år. En något högre andel i denna grupp har inte svenska som första språk. Även om det är en lite grupp är det en indikator på betydelsen av etnicitet för utfallet efter avslutat program. Studerar vi gruppen efter utbildning framgår följande.

Diagram 13: Ungdomar på WorkCenter med ekonomiskt bistånd, efter högsta utbildning. (n=19)

<u>Utbildn</u>	<u>Alla(n=109)</u>	<u>Ef bist (n= 19)</u>
ingen utb	2 %	(11 %)
Grundskola	21 %	(26 %)
Gymn	63 %	(63 %)

En av fem (22 %) med högst grundskola och nästan lika hög andel (17%) med gymnasieutbildning uppbar fortsatt ekonomiskt bistånd efter avslutat program vid WorkCenter.² Studerar vi utbildningsnivå inom hela populationen jämfört med de som fortfarande uppbar socialbidrag/ekonomiskt bistånd, framgår betydelsen av utbildning. Även om socialbidragsgruppen är liten (19 personer) visas att en högre andel av de som har grundskola alternativt ingen utbildning, jämfört med hela gruppen, fortfar att uppbära ekonomiskt bistånd efter avslutat program vid WorkCenter.

Ungdomarnas syn på WorkCenter

Det är rimligt att anta att ungdomar som första gången kommer till ett program som WorkCenter ställs inför nya utmaningar. Vad tyckte ungdomarna när de kom till programmet första gången? Frågan ställdes som en inledande fråga i avsikt att få dem att minnas. För

² Två personer som saknar utbildning ingår även i denna grupp, däremot ingen av dem som har högskole-/universitetsutbildning.

några av de intervjuade var det upp till tio månader sedan de lämnade programmet, för andra vara det bara ett par veckor sedan. Vad som studeras i dessa frågor är alltså de intervjuades minnesbilder, vad de kommer ihåg och vad de minns att de tyckte när de deltog i programmet.

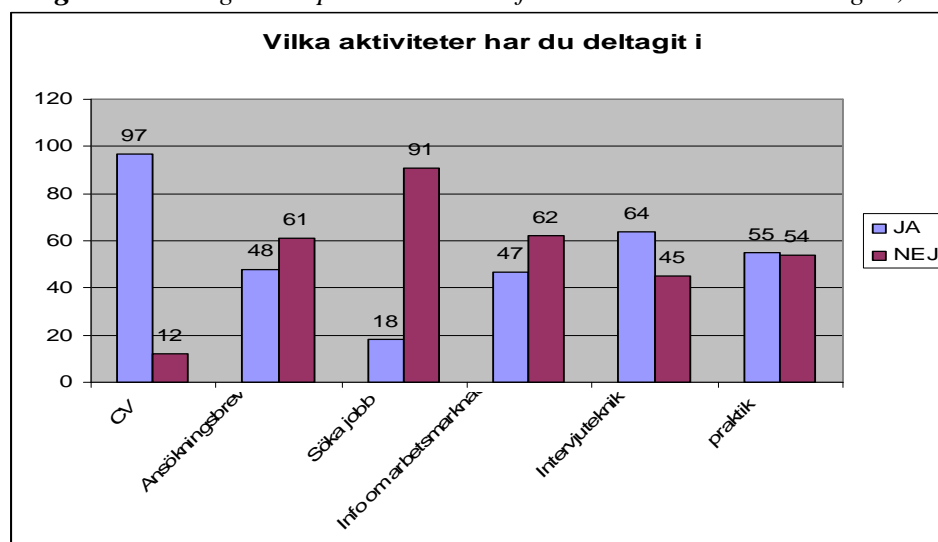
Tabell 6.. Vad tyckte deltagarna om WorkCenter när de kom dit första gången? Uppdelat efter kön, i % (n=109)

Bedömning	Män (n=60)	Kvinnor (n=49)	Alla (n=109)
Utmärkt/mkt bra	40 %	45 %	42 %
Bra	27 %	27 %	27 %
Så där	13 %	18 %	16 %
Inte så bra/dåligt	20 %	10 %	16 %
Total	55 %	45 %	101 %

Mer än två av tre (69 %) av de intervjuade rapporterar att de uppfattade WorkCenter som något som verkade bra eller utmärkt. Det är ingen egentlig skillnad mellan könen. Däremot är det en högre andel män än kvinnor som rapporterar att det inte var så bra eller dåligt. I gruppen som fortsatt uppbar ekonomiskt bistånd framgår att nästan var tredje, 30 %, uppgav att WorkCenter inte var så bra eller något som de uppfattade som dåligt.

Även om flera var negativt inställda till själva verksamheten vid WorkCenter, var de flesta mycket positiva till personalen. Flera deltagare rapporterar också att programmet kan vara positivt för *andra* ungdomar, men tyckte inte att de hjälpte just dem själva. Vilka aktiviteter har de då deltagit i?

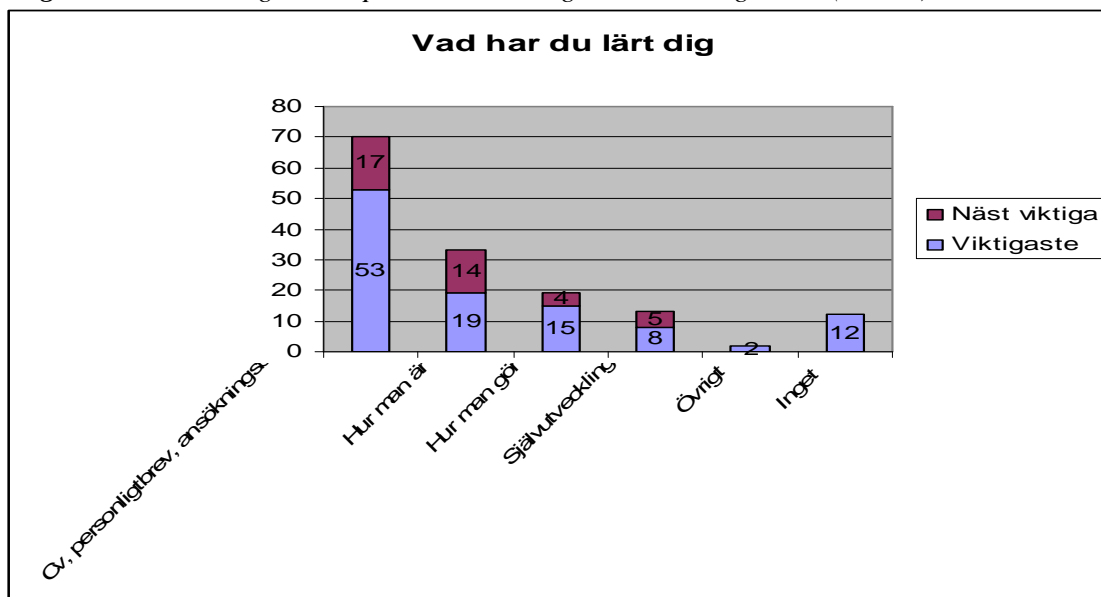
Diagram 14: Ungdomar på WorkCenter efter vilka aktiviteter de deltagit i, antal (n=109)

Nästan alla intervjuade minns sig ha deltagit i att skriva sitt CV, följt av arbetet med intervjueteknik – att förbereda sig inför intervju med arbetsgivare. Däremot är det färre som rapporterar att de deltagit i aktiviteter som rör hur man kan söka arbete via Internet eller information om var arbetsgivare söker arbetskraft. Det är av visst intresse att se vad ungdomarna själva rapporterar att de kommer ihåg från WorkCenter-programmet. Trots att alla deltagare genomgår samma program, visar det sig att ungdomarna ändå minns sig ha deltagit i *olika* aktiviteter.

Har de kunnat använda något av det de lärde sig under programmet? Två av tre (62 %) svarar att de gjort det. Resten anser inte det, vilket kan bero på att de snabbt kom i arbete och inte behövt använda de nya kunskaperna. Den kunskapen de framförallt använt sig av är att skriva sin CV. Vad som uppfattats vara det viktigaste respektive det näst viktigaste de lärt sig framgår av det följande.

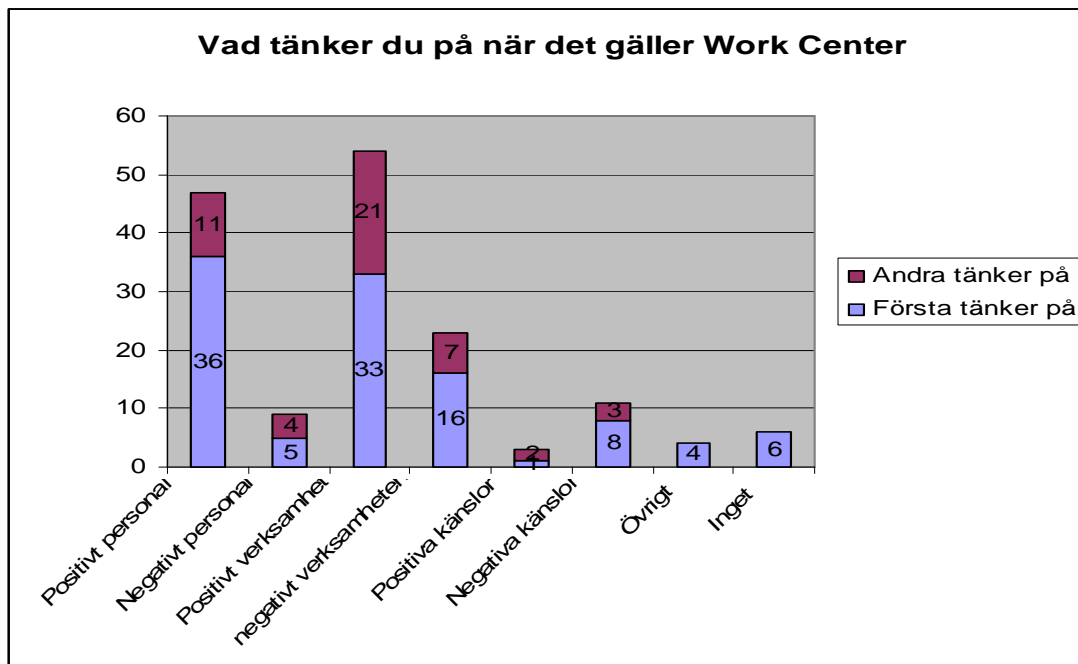
Diagram 15: Det viktigaste respektive näst viktigaste de lärt sig, antal (n=109)

I linje med vad de minns att de gjorde på WorkCenter och vad som varit användbart rapporterar de intervjuade att de har lärt sig skriva ett CV, också något fler än de som sedan har använt sig av detta. En av tio (11 %) rapporterar att de inte lärt sig något. Dessa personer återfinns inom gruppen som angett att WorkCenter var ”något dåligt”, men det finns alltså ungdomar i den gruppen som anger att de, sin negativa inställning till trots, lärt sig något som de tror sig kunnat ha nytta av i framtiden.

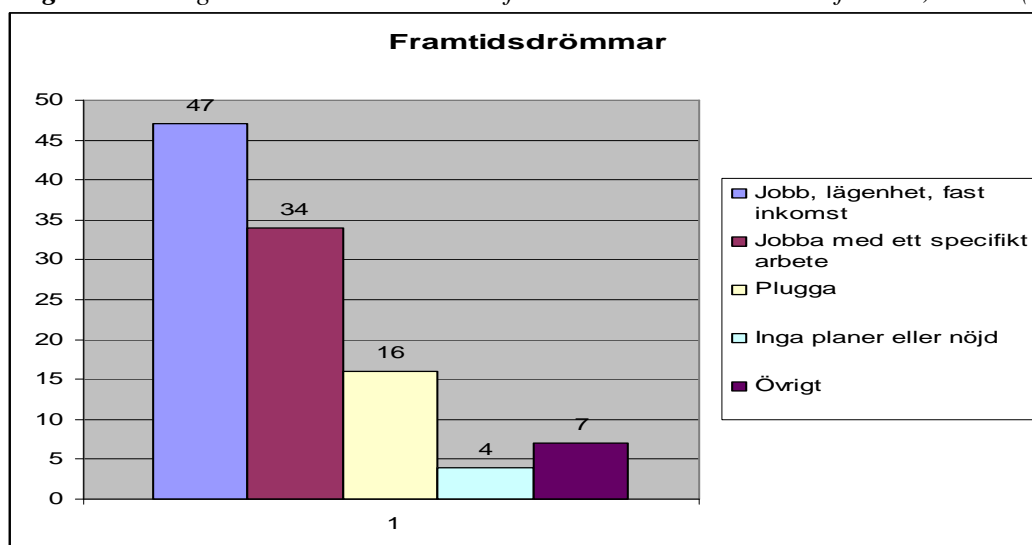
Vad tänker deltagarna på när de ser tillbaka på tiden på WorkCenter? Svaren kodades och sorterades i tre huvudkategorier – om personalen, om verksamheten, vilka känslor de intervjuade rapporterar, samt en 'övrigt'-kategori. Dessa har sedan sorterats upp efter om utsagorna är positiva eller negativa.

Diagram 16: Ungdomar vid WorkCenter efter vad de tänker om programmet i första och andra hand, antal (n=109)

Det är många som tänker positiva saker om WorkCenter, i första hand om verksamheten och personalen. Ändå finns en grupp (27%) som anger negativa tankar om WorkCenter.

Avslutningsvis frågades de intervjuade om vad tror sig göra om tre år, om allt gått som de önskat sig - hur skulle det då se ut? De öppna svaren har sorterats in i fem huvudkategorier: mer sammansatta och/eller diffusa drömmar om fast arbete, bostad och något mer, men utan specificering, en handlar om ett specifikt yrke och en där de som svarat anger att de vill studera för att uppnå ett visst yrke. En kategori återspeglar de som är nöjda som det är eller inte planerar för mer än en dag i taget och i den sista - 'övrigt' - återfinns svarande som önskat sig lyckliga, friska eller annat.

Diagram 17: Ungdomar vid WorkCenter - framtidsdrömmar om tre år från nu, i antal (n=109)

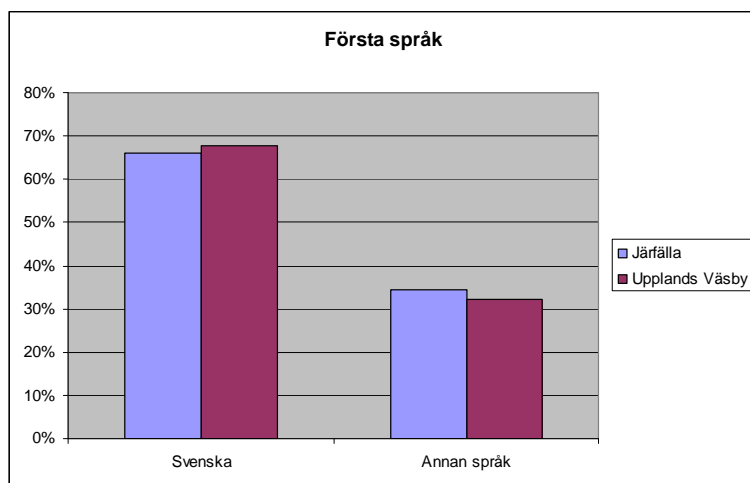
Två av fem (43 %) av de intervjuade har en mer sammansatt eller diffus framtidsdröm om fast arbete, egen lägenhet och fast inkomst. En tredjedel (31%) har klara mål och vet vad de vill arbeta med om tre år. Några (15%) vill studera för att uppnå sina mål och bli det de drömmer om. Det är intressant att de två senare grupperna – den där respondenterna anger ett specifikt arbete alternativt att de vill studera för att uppnå detta mål – utgör en lika stor grupp som den som hyser mer diffusa framtidsdrömmar om fast jobb, utan att ange vad detta skulle kunna vara.

Jämförelse med Ungdomsslussen, Järfälla

Ungdomsslussen (US) i Järfälla är en till vissa delar snarlik verksamhet som WorkCenter i Upplands Väsby. En väsentlig skillnad är dock att *alla* ungdomar i åldern 18 till och med 24 år som söker ekonomiskt bistånd i Järfälla kommun, hänvisas till Ungdomsslussen, oavsett om de har andra problem utöver att de är arbetslösa och/eller saknar försörjning. De är således inte "job ready" på samma sätt som de ungdomar som kommer till WorkCenter från socialtjänsten i Upplands Väsby.

Under elva månader var 6 % av alla ungdomar i åldersgruppen i Järfälla inskrivna vid US. Vid WorkCenter i Upplands Väsby var cirka 4 % inskrivna under nio månader. Fördelningen mellan de två populationerna avseende kön var i stort sett lika med majoritet av unga män. Vilket som är de intervjuades första språk framgår av diagrammet nedan.

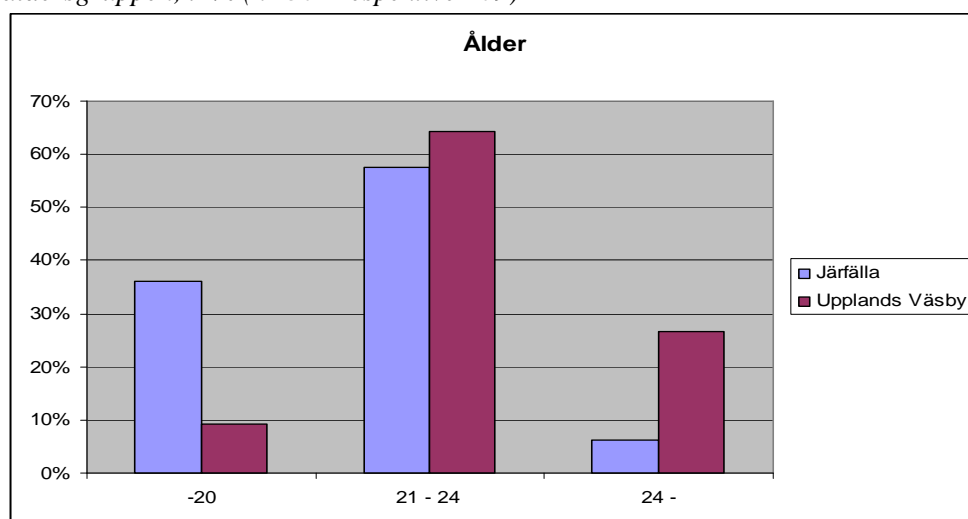
Diagram 18: Ungdomar vid WorkCenter och Ungdomsslussen efter svenska som första språk eller ej, i % (n=311 respektive 109)

'Etnicitet' har här operationaliserats som första språk – svenska eller annat språk. Även här är populationerna vid de två verksamheterna förhållandevis lika, även om det framgår att något färre av deltagarna vid WorkCenter har annat än svenska som första språk.

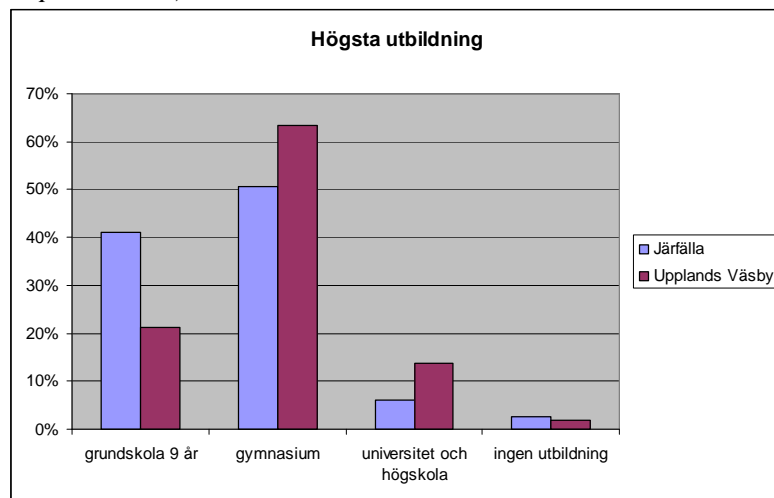
Åldersfördelningen mellan de som deltagit i de båda programmen är emellertid något olika.

Diagram 19. Ungdomar vid WorkCenter och Ungdomsslussen efter ålder uppdelat i tre åldersgruppen, i % (n=301 respektive 109)

WorkCenter har fler äldre och Ungdomsslussen fler yngre deltagare. Ändå är majoriteten i båda programmen i åldrarna 21-24 år. Skillnaderna i de andra åldersgrupperna beror på att WorkCenter omfattar en äldre målgrupp jämfört med US, upp till och med 29 år. När det gäller högst utbildningsnivå framgår att det finns fler skillnader.

Diagram 20: Ungdomar vid WorkCenter och Ungdomsslussen efter högsta utbildning, i % (n=301 respektive 109)

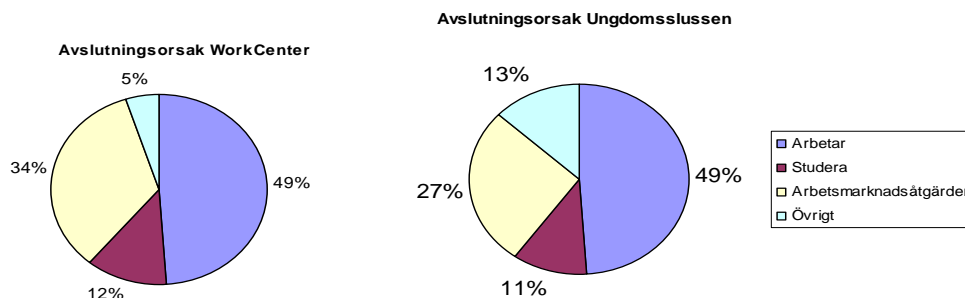
En högre andel som deltagit i WorkCenters program har gymnasiekompetens, universitets- och/eller högskoleutbildning. I Ungdomsslussens population har fler grundskola som högsta utbildning, vilket sannolikt återspeglar dels att Ungdomsslussen vänder sig till en yngre målgrupp, en högre andel har ekonomiskt bistånd och/eller har valt att inte fortsätta i skolan.

Utöver att målgrupperna till vissa delar är olika, skiljer sig verksamheterna och organisering av arbetet vid WorkCenter och Ungdomsslussen i centrala avseenden. Mest intressant är hur personalen beskriver förhållningssättet gentemot ungdomarna. På WorkCenter talar personalgruppen mycket om vikten av coachande samtal, att medvetengöra den unge om eventuella andra hinder och att identifiera sina egna styrkor och förmågor. Här fokuseras det personliga i avsikt att få den unge att växa som person. Målet är att han/hon ska lämna WorkCenter med en stärkt självbild. Personalen vid WorkCenter ser det som centralt att det är den unge själv som ska agera för att förändra sin situation. Deras roll är att erbjuda den unge möjlighet till självkännedom för att på ett bättre sätt kunna positionera sig på arbetsmarknaden.

På Ungdomsslussen talar personalen mer om att vara tydlig mot den unge, att sätta gränser och att flytta fokus från individuella problem till resurstänkande med inriktning på framtiden. De talar mycket om vikten av professionellt samarbete mellan de olika funktionerna - för de ungas bästa. Det finns annars risk för att ett socialt perspektiv och de ungas eventuella livsproblem försinkar de ungas inträde på arbetsmarknaden i betydelsen att de inte bedöms kunna komma i arbete eller praktik innan övriga problem först har lösts. Trepartsamtalen på Ungdomsslussen, när flera funktioner möts tillsammans med den unge, innebär att den unge

ges fler perspektiv, fler kan reflektera över situationen och hjälpa till att förskjuta fokus från hinder till resurser, förmåga och/eller starka egenskaper. Avslutningsorsak vid Ungdomsslussen framgår nedan.

Diagram 21: Ungdomarna på WorkCenter i Upplands Väsby och Ungdomsslussen i Järfälla efter avslutningsorsak, i % (n=109 resp 301)

60% av socialtjänstpopulationen, det vill säga ungdomar som kom till US via socialtjänsten, hade börjat arbeta eller återgått till studier. I WorkCenters population gällde detta 53 % av de ungdomar som uppburit ekonomiskt bistånd. Studerar vi utfallet för *hela* populationerna visas emellertid att 42% av Ungdomsslussens ungdomar påbörjar arbete/studier. En högre andel – 61 % - av ungdomarna som under 2006 varit inskrivna vid WorkCenter rapporterar vid intervjutillfället att de arbetar eller studerar. Detta är sannolikt ett resultat av att WorkCenter haft äldre ungdomar som möjligen varit mer fokuserade på ett inträde på arbetsmarknaden. Om detta resultat kvarstår efter det att remitteringen till WorkCenter förändras i och med ingången av 2007 kvarstår att se.

Sammanfattande analys

De ungdomar som deltagit i WorkCenters program består av en grupp som kan karaktäriseras på följande sätt

- de flesta återfinns i åldersgruppen 21 – 24 år
- något fler är unga män
- en högre andel är född i land utanför Sverige än i motsvarande åldersgrupp i Upplands Väsby
- fler har enbart grundskoleutbildning och färre har eftergymnasial utbildning jämfört med alla innevånare i kommunen
- cirka hälften kom från Af, hälften från socialtjänsten

Utfallet kan summeras på följande sätt:

- tre av fem är i arbete alternativt studerar
- de som arbetar – cirka hälften – fick mestadels arbete inom två veckor efter avslutat program vid WorkCenter
- tre av fyra rapporterar att de ordnat arbete själva via egna kontakter
- nio av de tio personer som påbörjat praktikplacering rapporterar att de fått anställning hos samma arbetsgivare

Det går inte att visa att utfallet är kopplat till utbildningsbakgrund, men vissa indikationer anger att en del av ungdomarna återfinns i okvalificerade arbeten, ibland trots högre utbildning. Att etnicitet har betydelse framstår som troligt – ett fenomen som också rapporterats i många andra studier (se till exempel SoU 2007:2).

Två av tre – med viss övervikt för unga kvinnor – anser att WorkCenter och dess program varit ”något bra”. De unga männen är inte lika entusiastiska, men även en majoritet av dem rapporterar att det var något de uppskattat. Att få hjälp att utforma sitt CV framstår som det viktigaste – det de intervjuade minns bäst att de gjort och haft användning för efter det att de avslutat programmet.

En av tre var fortfarande arbetssökande och var femte (17%) uppbar ekonomiskt bistånd vid intervjutillfället – en minskning med 39 %-enheter. Det kan tyckas vara ett gott utfall, men om det är ett hållbart resultat återstår att se. Det finns en tendens som visar att en högre andel av de som fortfarande uppbar ekonomiskt bistånd från socialtjänsten har lägre utbildningsnivå jämfört med hela gruppen.

Det mest anslående resultatet är emellertid att nästan fyra av fem rapporterar att de själva skaffat arbete via egna kontakter. Detta får anses vara ett gott resultat, eftersom programmet utformats i avsikt att ge deltagarna redskap och argument för att självständigt kunna hävda sig på arbetsmarknaden.

Slutligen ska här kommenteras vilken sorts insats WorkCenters program kan sägas vara. Jämförs programmet vid WorkCenter med det som utvecklats vid Ungdomsslussen i Järfälla återfinns ett par distinkta skillnader. Bortser vi från att målgrupperna delvis är annorlunda framgår ändå att det skiljer sig genom att WorkCenters insatser är mer individorienterade.

Begreppet *empowerment* innefattar tre centrala begrepp: makt, kontroll och självtillit (Dahlgren&Hultqvist, 1998). Hjälplöshet, hopplöshet och maktlöshet är dess motsatser. Individen betraktas som en kapabel och handlande människa, kompetenta nog att representera sig själva i olika frågor. Strategier som syftar till empowerment beskrivs vara uppbyggda av tre utvecklingssteg:

1. kognitiv och kunskapsmässig medvetenhet.
2. medvetenhet över sina känslor.
3. motivationsprocess.

Varje steg är en nödvändig förutsättning för att ta nästa steg. Det viktigaste är att se människor som aktiva varelser med förmåga att ta vara på sitt eget liv (a.a.).

Ett av effektmålen för WorkCenter är formulerat som att ungdomarna ska bli medvetna om vikten av utbildning och rätt kompetens för att vara attraktiv på arbetsmarknaden. Personalen vid WorkCenter har operationaliserat och/eller fördjupat de givna målen som att

”--- individen ska efter att ha gått grundprogrammet veta hur han/hon tar sig fram på arbetsmarknaden. Individen ska få en insikt om sitt förhållningssätt och sina styrkor och förmågor.”

Med detta mål som utgångspunkt blir det intressant att tre av fyra av de intervjuade som deltagit i programmet vid WorkCenter rapporterar att de skaffat arbete själva via egna kontakter och att de fått med sig redskap som de kunnat använda. Det personalen vid WorkCenter uttrycker sig vilja åstadkomma tycks rimma ganska väl med utfallet. Innebörden är då att ungdomarna som deltagit i programmet erövat nya redskap att ha med sig ut i arbetslivet.

Referenser

Dahlgren, L. & Hultqvist, K. (1998), *Seendet och seendets villkor*. Stockholm: HLS förlag

Esaiasson P, Gilljam M, Oscarsson H & Wägnerud L (2003). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Halvorsen, K (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur

Salonen, T (2003). *Ungas ekonomi och etablering. En studie om förändrade villkor från 1970-talet till 2000-talets inledning*, Stockholm: Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:9

SoU 2007:2. *Från socialbidrag till arbete*. Betänkande från Utredningen från socialbidrag till arbete. Stockholm: Fritzes/Statens offentliga utredningar

Weiss, C (1998). *Evaluation*. London: Prentice Hall